

Alsópályás acélhíd szerkezetek általános stabilitási kérdései

Stability of Trough Steel Bridges

Stabilitatea generală a tablierelor de poduri metalice cu calea jos

Dr. Moga Petru, Dr. Gutiu Ștefan, Dr. Köllő Gábor, Dr. Sanda Naș, Arsene Cornel

Kolozsvári Műszaki Egyetem

ABSTRACT

In this paper the methodology of verification of the resistance to lateral torsional buckling of the flanges of girders in compression, according to EN 1993-2: Design of steel structures. Part 2: Steel Bridges are presented.

A working example for a trough steel truss bridge stability checking and some concluding remarks are also presented.

Keywords: Lateral torsional buckling, girders, bridge superstructures.

ÖSSZEFOGLALÓ

Ebben a tanulmányban bemutatjuk az acélhíd szerkezetek stabilitási ellenőrzését az SR EN 1993-2. 2007 szabvány szerint, valamint egy gyakorlati alkalmazását mutatjuk be.

1. BEVEZETŐ

Az acélhíd szerkezetek balesetei, részleges vagy teljes tönkremenetelük sok esetben a szerkezet stabilitási kérdéseivel függenek össze (teljes stabilitásvesztés, a nyomott öv kihajlása, stb.). A stabilitásvesztés, mint jelenség megfigyelhető az alsópályás tömör acéltartók esetében (ha a gerinclemezeknek nagy a magassága), de leggyakrabban a rácsos főtartójú alsópályás hidak esetében, ha ezeknél hiányoznak a felső öveket összekötő szélrácsok (az 1-es ábra katasztrófához vezető tönkremenetel).

a)

b)

c)

d)

1. ábra

Katasztrofális stabilitásvesztések

A stabilitásvesztés jelensége egy komplex folyamat, ami elég nehezen modellezhető, mind elméleti számításoknál, mind szerkezeti modell szintjén.

A következőkben a stabilitási ellenőrzés módszerét mutatjuk be az SR EN 1993-2: 2007 (EUROCODE 3, part 2.) szabványok és egy gyakorlati példa segítségével.

2. STABILITÁSI ELLENŐRZÉS AZ SR EN 1993-2: 2007 SZABVÁNY SZERINT

A kritikus erő meghatározása

Abban az esetben ha a felső övet igénybevevő állandó N_{Ed} erő a híd teljes nyílásában hat, akkor a kritikus erőt a következőképpen határozzuk meg, feltételezve egy rugalmas megtámasztású nyomott tartót.

$$N_{crit} = m \cdot N_E \quad (1)$$

ahol:

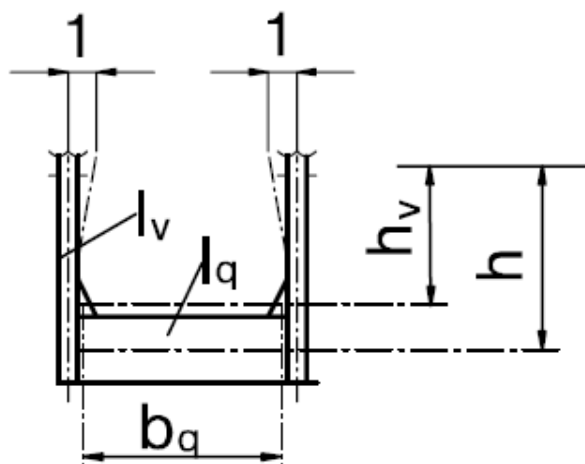
$$N_E = \frac{\pi^2 EI_z}{L^2}; \quad m = \frac{2}{\pi^2} \cdot \sqrt{\gamma} \geq 1; \quad \gamma = \frac{c \cdot L^4}{EI_z}; \quad c = \frac{C_d}{\ell}.$$

L a tartó nyílása, ℓ a megtámasztások távolsága, C_d a megtámasztások rugóállandója.

A nyomott öv szélső megtámasztását merevnek tekinthetjük, ha

$$C_d > \frac{4N_E}{L} \quad (2)$$

Az SR EN 1993-2:2007 szabvány D.3 táblázata szerint C_d -t a 3-as összefüggés és 2-es ábra szerint számíthatjuk.

2. ábra

$$C_d = \frac{E \cdot I_v}{\frac{h_v^3}{3} + \frac{h^2 b_q \cdot I_v}{2 I_q}} \quad (3)$$

A nyomott öv félhullámainak száma, n , a 4-es összefüggés szerint számítható:

$$(n-1)n \leq \frac{1}{\pi^2} \sqrt{\frac{c \cdot L^4}{EI_z}} \leq n(n+1) \quad (4)$$

ahol:

$$n \cong \frac{1}{\pi} \sqrt[4]{\frac{c \cdot L^4}{EI_z}} \geq 1, \quad n \in Z \quad (5)$$

A tömör keresztmetszetű tartók esetében a nyomott öv oldalirányú kihajlása elhanyagolható, ha a következő feltételek közül az egyik teljesül.

$$\bar{\lambda}_{LT} \leq \bar{\lambda}_{LT,0} = 0,4 \quad \text{vagy} \quad \frac{M_{Ed}}{M_{crit}} \leq \bar{\lambda}_{LT,0}^{-2},$$

ahol:

$$\bar{\lambda}_{LT} = \sqrt{\frac{(A_{eff} + A_{wc}/3) \cdot f_y}{N_{crit}}},$$

A_{eff} – a nyomott öv keresztmetszete (területe)

A_{wc} – a nyomott gerinclemez keresztmetszete (területe)

A 4. osztályú keresztmetszeteknél a tényleges keresztmetszet területét kell figyelembe venni.

A nyomott rudaknál a geometriai irányhibákat és a másodrendű elméletet figyelembe vehetjük az F_{Ed} számításánál.

$$F_{Ed} = \begin{cases} \frac{N_{Ed}}{100} & - \text{ha } \ell_k \leq 1,2 \cdot \ell \\ \frac{\ell}{\ell_k} \cdot \frac{N_{Ed}}{80} \cdot \frac{1}{1 - \frac{N_{Ed}}{N_{crit}}} & - \text{ha } \ell_k \geq 1,2 \cdot \ell \end{cases} \quad (6)$$

ahol : N_{Ed} - az övlemez legnagyobb nyomoereje

$$\ell_k = \pi \cdot \sqrt{\frac{EI}{N_{crit}}}, \quad l \text{ a rugalmas támaszok közötti távolság}$$

A nyomott övlemez kihajlása-kihordulása csavarásra

A megengedett nyomóerő, amely a rácsstartó felső övében keletkezik:

$$N_{b,Rd} = \chi_{FT} \cdot A \cdot f_y \cdot \frac{1}{\gamma_{M1}} \quad (7)$$

ahol:

$$A = \begin{cases} A_g \\ A_{eff} \end{cases}$$

A_g – 1, 2, 3 osztály keresztmetszet területe

A_{eff} – 4. osztály keresztmetszet területe

Az állandó keresztmetszetű tartó, amely állandó nyomóerőre van igénybevéve, ahol a $\bar{\lambda}_{FT}$ a csökkentő tényező, amelyet a karcsúsági együttható függvényében határozunk meg:

$$\chi_{FT} = \frac{1}{\phi_{FT} + \sqrt{\phi_{FT}^2 - \bar{\lambda}_{FT}^2}}; \quad \chi_{FT} \leq 1 \quad (8)$$

ahol:

$$\phi_{FT} = 0,5 \left[1 + \alpha (\bar{\lambda}_{FT} - 0,2) + \bar{\lambda}_{FT}^2 \right]; \quad \alpha - \text{irányhiba szorzó}$$

b_a / b – Karcsúsági együttható

3. SZÁMPÉLDA

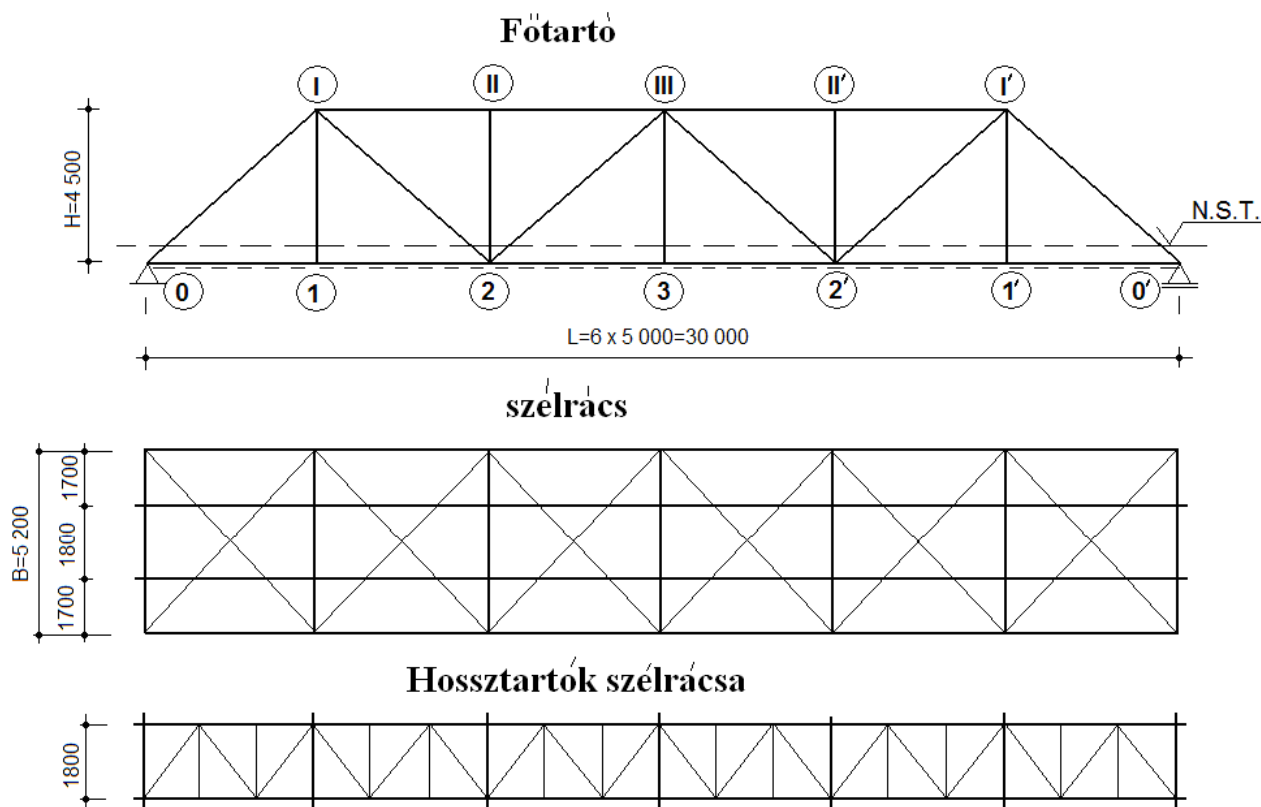
Ellenőrizzük a rácsszerkezetű alsópályás hídszerkezet nyomott övét.

a legnagyobb nyomóerő:

$$S_{I-II} = S_{II-III} = -2\,621 \text{ kN};$$

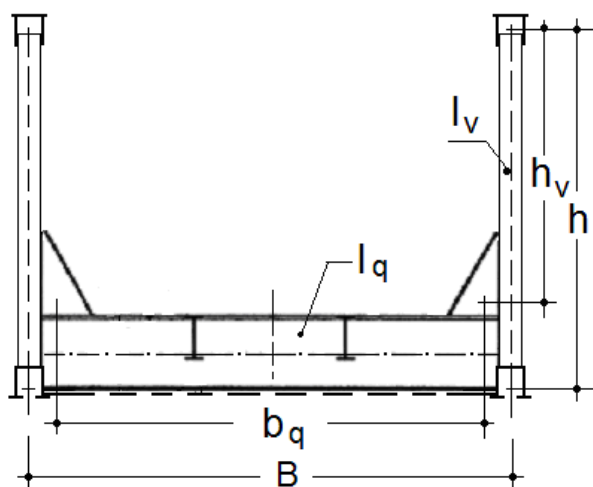
a tartók anyaga S355ML/NL – EN 10025 – 4:2004 acél

A rácstartók geometriája a 3-as ábrán található

3 ábra

A keresztmetszeti elemek a 4-es ábrán láthatók

$$h = 450 \text{ cm}$$

$$I_v = I_{y.\text{mont.}} = 9035 \text{ cm}^4$$

$$h_v \approx 320 \text{ cm}$$

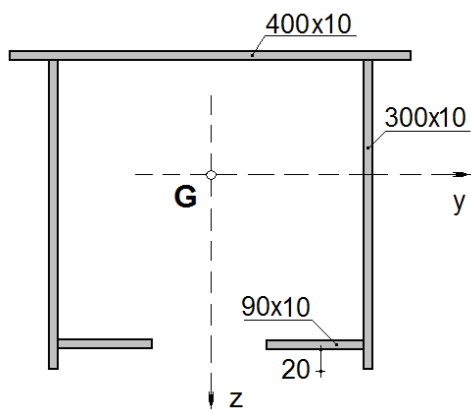
$$I_q = I_{\text{ant.}} = 3.65 \cdot 10^5 \text{ cm}^4$$

$$b_q \approx 470 \text{ cm}$$

4. ábra.

A nyomott öv ellenőrzése

A nyomott öv keresztmetszete az 5. ábrán látható.

$$\begin{aligned}
 A &= 118 \text{ cm} \\
 I_y &= 1.561 \cdot 10^4 \text{ cm}^4 \\
 I_z &= 2.186 \cdot 10^4 \text{ cm}^4 \\
 i_y &= 11.5 \text{ cm} \\
 i_z &= 13.6 \text{ cm}
 \end{aligned}$$

5. ábra

Keresztmetszeti osztály

Felső övlemez

– központi lemez:

$$\frac{c}{t} = \frac{300}{10} = 30 < 38 \cdot \varepsilon = 30.8 \Rightarrow 2. \text{ osztály}$$

– konzol

$$\frac{c}{t} = \frac{40}{10} = 4 < 9 \cdot \varepsilon = 7.3 \Rightarrow 1 \text{ osztály}$$

– A függőleges gerinclemezek: 2. osztály

Mivel 2-es osztályú keresztmetszetről van szó, a tényleges területtel számolunk.

A y-y tengelyű kihajlás

Kihajlási hossz:

$$L_{cr,y} = 0.8 \cdot \ell_{I-J} = 0.8 \cdot 500 = 400 \text{ cm}$$

$$\lambda_y = \frac{L_{cr,y}}{i_y} = \frac{400}{11.5} = 34.8$$

$$\bar{\lambda} = \frac{\lambda_y}{\lambda_1} = \frac{34.8}{76} = 0.46 \Rightarrow \chi = 0.9 \text{ (b görbe)}$$

$$N_{c,Rd} = \chi \frac{A \cdot f_y}{\gamma_{M1}} = 0.9 \frac{118 \cdot 3550}{1.1} \cdot 10^{-2} = 3427 \text{ kN} > N_{Ed} = 2621 \text{ kN}$$

A felső öv általános stabilitása

A keret merevsége:

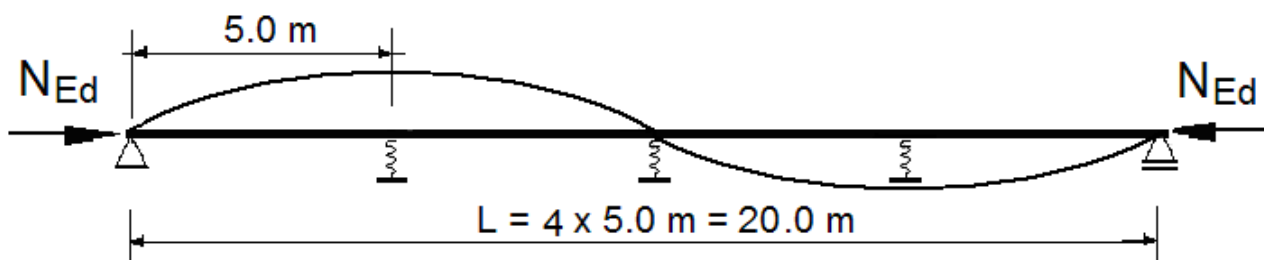
$$C_d = \frac{E \cdot I_y}{\frac{h_v^3}{3} + \frac{h^2 \cdot b_q \cdot I_v}{2 I_q}} = \frac{2.1 \cdot 10^6 \cdot 9035}{\frac{320^3}{3} + \frac{450^2 \cdot 470 \cdot 9035}{2 \cdot 3.65 \cdot 10^5}} = 1568 \text{ daN/cm}$$

$$c = \frac{C_d}{\ell} = \frac{1568}{500} = 3.1 \text{ daN/cm}^2; \quad \gamma = \frac{cL^4}{EI_z} = \frac{3.1 \cdot 2000^4}{2.1 \cdot 10^6 \cdot 2.186 \cdot 10^4} = 1080$$

Félhullámok száma:

$$n \cong \frac{1}{\pi} \sqrt[4]{\frac{c \cdot L^4}{EI_z}} = \frac{1}{\pi} \sqrt[4]{\gamma} = \frac{1}{\pi} \sqrt[4]{1080} = 1.82 > 1$$

A felső övlemez alakváltozása a 6. ábrán látható.

6. ábra
deformálódott övlemez

A kritikus stabilitási nyomóerő:

$$\left. \begin{aligned} m &= \frac{2}{\pi^2} \cdot \sqrt{\gamma} = 2 \cdot n^2 = 8 \\ N_E &= \frac{\pi^2 EI_z}{L^2} = 1132 \text{ kN} \end{aligned} \right\} \Rightarrow N_{crit} = m \cdot N_E = 9056 \text{ kN}$$

Ellenőrzés vízszintes síkban kihajlásra:

$$\bar{\lambda}_{FT} = \sqrt{\frac{A \cdot f_y}{N_{crit}}} = \sqrt{\frac{118 \cdot 3350}{9 \cdot 10^5}} = 0,68 \Rightarrow \chi_{FT} = 0,8$$

$$N_{b,Rd} = \chi_{FT} \cdot A \cdot f_y / \gamma_{M1} = (0,8 \cdot 118 \cdot 3350 / 1,1) \cdot 10^{-2} = 3047 \text{ kN} > N_{Ed} = 2621 \text{ kN}$$

4. KÖVETKEZTETÉSEK

A hídszerkezetek biztonságos üzemeltetése érdekében a stabilitási vizsgálatok fontossága megkérdőjelezhetetlen. Stabilitásvesztés miatt sok hídszerkezet ment tönkre. A stabilitásvesztés az alsópályás rácsszerkezetű hidak esetében a legveszélyesebb, ha hiányoznak a felső övlemezeket összekötő szélrácok. Az az energiamódszer, amelyet az EC 3/2 használ fel, nem veszi figyelembe a felső öv keresztmetszetének változásait, valamint a nyomóerőváltozást az öv hosszában.

IRODALOM

- [1.] SR EN 1993-1-1/2006. Eurocod 3: Proiectarea structurilor de oțel. Partea 1-1: Reguli generale și reguli pentru clădiri
- [2.] SR EN 1993-2/2007. Eurocod 3: Proiectarea structurilor de oțel. Partea 2: Poduri de oțel
- [3.] MOGA,P., PĂCURAR,V., GUȚIU,ȘT., MOGA,C.: Calculul elementelor metalice. Norme române - Eurocode 3. U.T.PRESS. 2006
- [4.] MOGA,P.,PĂCURAR,V.,GUȚIU,ȘT.,MOGA,C.: Construcții și poduri metalice. Aplicare euronorme. U.T.PRESS. 2007
- [5.] MOGA,P.,GUȚIU,ȘT.,MOGA,C.: Structuri metalice. Aplicare euronorme. U.T.PRESS. 2009